

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BILAN Valentyna Andreevna – PhD in Pedagogical Sciences Associate Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Preschool Education and Education, Management of Educational Institutions of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rákóczi II.

Circle of scientific interests: preparing future preschool education seekers for professional activity in the context of modern education.

BEVZIUK Maryna Serhiivna – PhD in Pedagogical Sciences Associate Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Preschool Education and Education, Management of Educational Institutions of the Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rákóczi II.

Circle of scientific interests: preparing future preschool education seekers for professional activity in the context of modern education.

Стаття надійшла до редакції 3.08.2025 р.

УДК 376.091.3-056.26

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.15.073-080

ВАСИЛЬЄВА Галина Іванівна –

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0005-4776-7035>
e-mail: h.vasylieva@kubg.edu.ua

МАРТИНЧУК Олена Валеріївна –

професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6119-9306>
e-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua

ФЕНЬ Марія Василівна –

практичний психолог
Плесецької гімназії Калинівської селищної ради
Фастівського району Київської області
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0008-0789-8171>
e-mail: fenfenmariia@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ВАСИЛЬЄВА Галина Іванівна, МАРТИНЧУК Олена Валеріївна, ФЕНЬ Марія Василівна.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена теоретичному та практичному дослідженню впровадження технології спільного викладання в контексті навчання учнів з особливими освітніми потребами (ООП). На основі аналізу зарубіжного практичного досвіду застосування цієї технології виокремлено та охарактеризовано шість найбільш поширених моделей спів-викладання, а також висвітлено особливості впровадження технології спільного викладання в закладах освіти Польщі та Фінляндії.

Ключові слова: інклюзія, спільне викладання, модель спів-викладання, діти з особливими освітніми потребами (ООП), асистент вчителя, спеціальний педагог, методичні рекомендації, ефективність освітнього процесу.

VASYLIEVA Halyna Ivanivna, MARTYNCHUK Olena Valeriivna, FEN Mariia Vasylivna. SPECIFIC FEATURES OF IMPLEMENTING CO-TEACHING IN AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The article examines the theoretical foundations and practical implementation of co-teaching in the education of students with special educational needs (SEN). Based on the analysis of international practical experience with this technology, six of the most common co-teaching models have been identified and characterized, and the features of implementing co-teaching in educational institutions in Poland and Finland have also been highlighted.

The author found that co-teaching aligns with current educational trends, as it promotes the principles of inclusivity, partnership, and interdisciplinary collaboration. Unlike international practice, where co-teaching typically involves a partnership between a teacher and a special educator, in Ukrainian educational institutions it is mostly implemented through the collaboration of a teacher and a teacher assistant. The teacher assistant's main role is to support the teacher, facilitate individualized learning, adapt materials to students' needs, and ensure a comfortable inclusive environment, while monitoring progress and providing additional support to enhance educational effectiveness.

The results of an empirical study on teachers' awareness of and attitudes toward co-teaching are presented; the application of co-teaching models in Ukrainian educational institutions, as well as existing organizational and pedagogical challenges requiring systematic solutions, are analyzed. The study indicates that while most teachers and specialists value co-teaching for enhancing collaboration, they face challenges such as limited planning time, low involvement of assistants or special educators, and uncertainty in using effective teaching strategies. Methodological recommendations developed during the study are proposed to enhance the effectiveness of co-teaching implementation, optimize collaboration between teachers and assistants, and create a supportive inclusive environment for students with special educational needs.

Keywords: inclusion, co-teaching, co-teaching model, students with special educational needs (SEN), teacher assistant, special educator, methodological recommendations, effectiveness of the educational process.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним із пріоритетних завдань Нової української школи є створення інклюзивного освітнього середовища, де всі учні, незалежно від особливих освітніх потреб, можуть успішно навчатися, розвивати соціальні компетентності, вдосконалювати комунікативні навички та відчувати себе повноцінною частиною колективу однолітків. Вирішальну роль у забезпеченні ефективної інклюзії відіграють учитель, асистент учителя та спеціальний педагог, які спільно створюють умови для рівного доступу здобувачів освіти та сприяють їхньому всебічному розвитку. Сучасна інклюзивна освіта вимагає від них переосмислення традиційних підходів до організації освітнього процесу, що враховують індивідуальні особливості та можливості учнів з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема в контексті спільного викладання. Ця технологія передбачає тісну співпрацю вчителя з асистентом учителя чи спеціальним педагогом, які організовують освітній процес у єдиному фізичному просторі (класі) для різноманітної за складом групи учнів, серед яких є діти з особливими освітніми потребами. Об'єднані спільною відповідальністю та ресурсами, педагоги та фахівці разом планують освітній процес, узгоджують стилі та методи роботи в класі, визначають стратегії викладання та форми оцінювання навчальних досягнень учнів [6].

Завдяки спільному викладанню створюються умови для індивідуалізації навчання та рівного доступу до освітніх ресурсів для

всіх здобувачів освіти, у тому числі осіб з ООП. Налагодження спільного викладання серед педагогічних працівників є необхідним для позитивної динаміки розвитку дітей з особливими освітніми потребами [1, с. 84]. При активному застосуванні цієї технології відкриваються нові можливості для навчання та формується сприятливий соціально-емоційний клімат у класі – атмосфера взаємоповаги, підтримки та прийняття, що є визначальним фактором успішної інклюзії.

Разом із численними перевагами практики спільного викладання має й певні виклики, серед яких – необхідність узгодження педагогічних стратегій, спільного планування уроків, розподіл ролей і відповідальності між учасниками команди супроводу. Ефективність цієї моделі значною мірою зумовлюється рівнем інклюзивної компетентності педагогів, забезпеченістю методичними матеріалами, підтримкою з боку адміністрації закладу освіти та готовністю учасників освітнього процесу до міждисциплінарної співпраці.

Спільне викладання є перспективною освітньою практикою, проте в Україні воно ще недостатньо поширене, тоді як світовий досвід демонструє його ефективність у підвищенні якості навчання та формуванні інклюзивного освітнього середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням співпраці педагогів і фахівців інклюзивної освіти та технологізації освітнього процесу присвячена велика кількість наукових праць українських та закордонних дослідників: О. Андрощук,

Е. Данілавічюте, А. Колупаєва, С. Литовченко, О. Мартинчук, Ю. Найда, Т. Скрипник, Н. Софій, О. Таранченко, О. Федоренко, M. Ainscow, T. Booth, L. Cook, M. Friend, T. Iacono, D. Johnson, R. Johnson, V. Kauranen, M. Kokko, Z. Narkun-Jakubińska, C. Sundqvist, M. Takala, G. Szumski.

Наукові дослідження підтверджують, що ефективно впровадження технології спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі ґрунтується на використанні різноманітних підходів і стратегій, які забезпечують результативну співпрацю педагогів та інших фахівців. Водночас, аналіз міжнародної та вітчизняної наукової літератури засвідчує наявність проблем у практичній реалізації спільного викладання, попри його значний потенціал для забезпечення якісної освіти та досягнення позитивних результатів навчання та соціалізації учнів.

Зважаючи на актуальність проблеми, перспективним напрямом є проведення власних досліджень та розроблення методичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення застосування технології спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі.

Мета статті полягає у здійсненні теоретичного аналізу особливостей застосування технології спільного викладання за кордоном (на прикладі Польщі та Фінляндії), визначенні її переваг і труднощів упровадження, а також у представленні результатів власного дослідження, проведеного в українських закладах освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спільне викладання відповідає сучасним тенденціям розвитку освіти, оскільки сприяє реалізації принципів інклюзивності, партнерства та міждисциплінарної взаємодії. Ефективність цієї практики ґрунтується на узгоджених цілях, спільних цінностях і переконаннях, рівноправності учасників, колективному лідерстві та тісній співпраці. Серед ключових ознак співпраці педагогів та фахівців у процесі спільного викладання визначають особистісну взаємодію, позитивну взаємозалежність, розвиток міжособистісних умінь, систематичний моніторинг результатів і особисту відповідальність кожного учасника [2].

Сукупність окреслених характеристик стала основою для виокремлення різних підходів до організації спільного викладання. Зокрема, у зарубіжній літературі описано шість моделей, розроблених американськими дослідниками М. Френд та Л. Кук [6]. Подальший аналіз дозволяє розкрити зміст і

специфіку реалізації моделей, які подаються в порядку зростання рівня співпраці, необхідної для їх реалізації: від моделі, що вимагає мінімальної взаємодії між педагогами, до моделі, яка передбачає найтіснішу співпрацю.

1. *Один навчає, інший спостерігає* – модель, в якій один педагог безпосередньо веде урок, а другий спостерігає за роботою учнів, фіксує їхню активність, рівень розуміння матеріалу та поведінку. Такий підхід дозволяє накопичувати цінну інформацію для наступного аналізу та коригування освітнього процесу.

2. *Один навчає, інший допомагає.* При цьому підході один педагог веде урок, а інший надає індивідуальну підтримку тим учням, хто має труднощі: у разі потреби реагує на проблемну поведінку учнів, відповідає на запитання, роздає навчальні матеріали.

Перші дві моделі характеризуються чітким розподілом ролей педагогів. Їхня перевага полягає у відносній простоті впровадження: вони не потребують додаткового часу на спільне планування, а під час уроку педагоги виконують свої функції незалежно один від одного. Водночас такі моделі можуть не забезпечувати достатньої інтеграції учнів і підвищувати ризик стигматизації дітей з особливими освітніми потребами, оскільки асистент учителя або спеціальний педагог часто сприймаються як фахівці, призначені виключно для підтримки цієї категорії учнів, у той час як основний учитель опікується рештою класу [7].

3. *Навчальні станції.* У цій моделі клас поділяється на кілька груп, кожна з яких виконує окремі завдання. Педагоги працюють на різних «станціях», заздалегідь узгоджуючи план уроку та розподіляючи обов'язки як у підготовці, так і під час проведення заняття. Перевагою такого підходу є те, що кожен учитель відповідає лише за одну «станцію», що дозволяє працювати з меншою кількістю учнів і приділяти їм більше уваги. До викликів моделі належать синхронізація часу – усі педагоги мають завершити свою частину одночасно – та організація простору: групи потрібно розмістити так, щоб вони не заважали одна одній і учні могли безперешкодно переходити до іншої «станції».

4. *Паралельне викладання* передбачає, що два вчителі спільно планують урок, проте проводять його окремо для двох рівноцінних груп учнів. Протягом заняття групи залишаються незмінними, що дає змогу кожному педагогові працювати з меншою кількістю учнів та забезпечувати більш індивідуальну

підтримку. Така модель є особливо ефективною при викладанні складного навчального матеріалу, адже дозволяє ретельно опрацювати тему з кожним учнем. Основною умовою успішного застосування паралельного викладання є узгодження темпу та підходів до навчання, а також продумане планування завдань і чіткий розподіл обов'язків між педагогами.

5. *Альтернативне викладання* – формат, який дозволяє педагогам чергувати ролі та змінювати групи учнів у процесі заняття, що забезпечує диференційований підхід до здобувачів освіти. У рамках цієї моделі один учитель працює з невеликою групою учнів – зазвичай від трьох до восьми осіб – які мають труднощі в навчанні, були відсутні на попередніх уроках або потребують додаткової підтримки для засвоєння матеріалу. Паралельно другий учитель проводить урок для решти класу, забезпечуючи безперервність освітнього процесу та підтримуючи загальний темп заняття. Такий підхід сприяє активному залученню всіх учнів, підвищує їхню мотивацію та дозволяє ефективніше використовувати час уроку. Серед викликів – ризик соціальної ізоляції учнів малої групи та складність оцінювання результатів навчання. Проте, при правильній організації ця модель значно підвищує якість індивідуальної підтримки учнів і ефективність освітнього процесу.

6. *Командне викладання* – це завершальна модель спільного навчання, яка передбачає рівноправну участь двох або більше викладачів у всіх аспектах освітнього процесу. У рамках цієї моделі педагоги спільно планують уроки, узгоджують навчальні цілі, зміст та методи, а також розподіляють ролі і відповідальність. Під час проведення занять усі викладачі взаємодіють із учнями одночасно, доповнюють і підтримують один одного, створюючи динамічне й інтерактивне освітнє середовище.

Командне викладання дозволяє інтегрувати різні дисципліни, демонструючи учням взаємозв'язок між темами та формуючи цілісне розуміння матеріалу. Крім того, викладачі спільно оцінюють навчальні досягнення студентів, використовуючи узгоджені критерії та спостереження. Така модель сприяє підвищенню якості навчання, ефективній підтримці учнів і розвитку професійних навичок співпраці серед педагогів. Варто зазначити, що окреслені моделі можуть слугувати основою для розробки інших організаційних підходів [6, 7].

Технологія спільного викладання широко застосовується в багатьох країнах світу, зокрема в Польщі та Фінляндії, де вона є невід'ємною частиною системи інклюзивної освіти, забезпечуючи інтеграцію учнів з різними освітніми потребами та розвиток професійних компетентностей педагогів.

Упродовж останніх десятиліть у Польщі активно розвивається практика спільного викладання (*współnauczanie*), яка передбачає спільну роботу вчителів предметників та підтримуючих вчителів як співорганізаторів освітнього процесу. Співпраця між педагогами в класі, тобто так зване співвикладання (англійською – *co-teaching*), може здійснюватися різними способами. Вони відрізняються передусім ступенем залученості обох учителів до спільної роботи, а також організацією уроку та освітнього процесу [7].

У Польщі домінує модель «один навчає, інший допомагає», яка є найменш ефективною порівняно з іншими, більш партнерськими моделями, та може призводити до ієрархії ролей і обмежувати повну інтеграцію учнів [8]. Поряд із зазначеною моделлю у польських закладах освіти успішно застосовуються й інші моделі спільного викладання. Дослідження Шумського (2022), проведене серед учнів інклюзивних класів початкових шкіл у Польщі, показало широке використання моделей спільного викладання, що виходять за межі традиційного підходу «один навчає, інший допомагає». Згідно з отриманими даними, у залежності від ресурсного забезпечення, складу класу та освітніх потреб учнів застосовуються паралельне, альтернативне, командне та комбіноване (з чергуванням ролей учителів) викладання. Використання цих підходів дає змогу ефективно адаптувати освітній процес до потреб різнорівневих учнівських груп, що, у свою чергу, забезпечує інклюзивність та підвищує якість навчання. Індивідуальна підтримка надається не лише учням з особливими освітніми потребами, а й дітям з типовим розвитком, що сприяє створенню сприятливого освітнього середовища для всіх здобувачів освіти [9]. Відтак, у польських закладах освіти спільне викладання розглядається як ефективний механізм організації інклюзивного навчання, що забезпечує рівні можливості для особистісного й освітнього розвитку кожного учня.

У сучасній фінській школі спільне викладання є звичною практикою, що забезпечується двома викладачами одно-

часно, зазвичай вчителем та спеціальним педагогом. За опитуваннями фінських учителів і кейс-дослідженнями шкільних колективів, найпоширенішими у щоденній практиці залишаються «один навчає, інший допомагає» та «альтернативне викладання», адже вони найменше вимагають перебудови розкладу й швидше дають адресну підтримку; «паралельне» та «станційне» використовують переважно для диференціації навчального матеріалу, а «командне» розглядають як «вищий рівень» партнерства, хоча воно потребує більше часу на спільне планування та чіткий розподіл ролей між педагогами. Дослідження фінських учених свідчать про загалом позитивне ставлення вчителів до спів-викладання, оскільки вони відзначають його потенціал для підвищення якості освітнього процесу та підтримки різних учнівських потреб; водночас серед головних викликів, які вчителі відчувають на практиці, називають обмежений час на планування уроків, труднощі у визначенні чітких партнерських ролей та балансуванні відповідальностей між співпрацюючими педагогами, що може впливати на ефективність спільної роботи [3; 10; 11].

Важливим є те, що Фінляндія активно інвестує у підготовку майбутніх педагогів та фахівців для спільної роботи. Сучасні підходи передбачають практику спільного викладання під час стажування, що дозволяє студентам відпрацьовувати саме командні та станційні моделі, набуваючи необхідного досвіду співпраці й формуючи готовність до ефективної роботи в інклюзивних класах [12].

В Україні практика спільного викладання почала розвиватися з упровадженням концепції інклюзивної освіти, тоді як у більшості європейських країн вона вже набула широкого поширення. На відміну від міжнародного досвіду, де спів-викладання здійснюється у партнерстві вчителя та спеціального педагога, в українських закладах освіти воно здебільшого реалізується у взаємодії вчителя з асистентом учителя. Основне призначення асистента вчителя як суб'єкта освітнього процесу полягає у підтримці вчителя під час уроків, сприянні індивідуалізації навчання, адаптації матеріалу до потреб учнів та забезпеченні комфортного інклюзивного середовища. Асистент учителя також допомагає у спостереженні за прогресом учнів і наданні додаткової підтримки, що підвищує ефективність навчання [4].

Виходячи з окреслених теоретичних засад нами було здійснено опитування фахівців з метою визначення рівня обізнаності та

ставлення до технології спільного викладання, особливостей використання її моделей, а також існуючих труднощів та переваг під час спільної роботи педагогів в одному інклюзивному класі. Для збору даних було організовано анонімне онлайн-опитування за допомогою Google Форми, яке містило 12 запитань закритого і відкритого типу. Це дозволило провести кількісний та якісний аналіз співпраці педагогів і фахівців, а також виявити практичні аспекти застосування різних моделей. В опитуванні взяли участь 24 педагогічні працівники: 11 вчителів, 9 асистентів учителів, 2 практичні психологи та 2 вчителі-логопеди з двох закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Результати дослідження показали, що найпоширенішою моделлю є «один навчає, інший допомагає» (72,7%), тоді як модель «один навчає, інший спостерігає» використовується лише в 9,1% випадків. Моделі «паралельне викладання» та «альтернативне викладання» практично не використовуються. Водночас респонденти оцінюють як найбільш ефективні моделі «командне викладання» та «навчальні станції», які фактично впроваджуються лише у 4,5% випадків, що свідчить про наявність значного розриву між суб'єктивною оцінкою ефективності та реальним практичним використанням моделей в інклюзивних класах.

Узагальнені дані відповідей педагогів та фахівців дають підстави стверджувати, що більшість із них усвідомлює важливість застосування технології спільного викладання, яка сприяє налагодженню комунікації та міжособистісної взаємодії педагогічних працівників, формуванню взаєморозуміння й емпатії, необхідних для належної підтримки та супроводу осіб з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Відповідаючи на відкрите запитання анкети щодо покращення шляхів співпраці між учителем та асистентом учителя чи спеціальним педагогом, які працюють в одному інклюзивному класі, респонденти наголосили на важливості чіткого розподілу професійних обов'язків, взаємного планування, довіри між педагогами, постійної самоосвіти та підтримки з боку керівництва. Разом із тим, учасники опитування визначили низку труднощів у професійній діяльності та взаємодії: брак часу на спільне планування уроків (31,5%), недостатнє залучення асистента вчителя до процесу планування та підготовки матеріалів (22,5%), несумісність характерів, вікові відмінності та невпевненість у стратегіях викладання (18,8%), тоді

як 9% педагогів зазначають, що відчувають себе взагалі допоміжним персоналом. Отже, практичне впровадження моделей спільного викладання залишається обмеженим через організаційні, часові та компетентнісні бар'єри, що підкреслює необхідність координації спільного планування та належної організаційної підтримки з боку адміністрації закладів освіти. Водночас виявлений розрив між визнаною практичною цінністю окремих моделей та їхнім реальним застосуванням свідчить про потребу в удосконаленні методичного супроводу та системному підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

З огляду на виявлені переваги та проблемні аспекти впровадження спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі, з метою підвищення ефективності його застосування нами було розроблено методичні рекомендації, спрямовані на забезпечення успішної реалізації цієї технології. Зокрема, до них належать:

1. *Систематичне планування спільної діяльності педагогів*, що передбачає чітке визначення цілей уроку, розподіл ролей і відповідальності між учителем та асистентом учителя чи спеціальним педагогом. Головними особливостями успішного спільного викладання є колегіальна підготовка до уроку обох педагогів та їх рівноцінність, рівнозначність та взаємозамінність [5]. Для подолання труднощів щодо нестачі часу на спільне планування педагогам доцільно: використовувати сучасні технології для комунікації (електронна пошта, месенджери, Skype, Zoom); дотримуватись встановлених педагогами термінів для планування, (наприклад, 35 хвилин один раз на тиждень перед початком занять); використовувати інструменти для спільного редагування документів (наприклад, Google Docs); вести спільний зошит для планування уроків.

2. *Створення сприятливого соціально-емоційного середовища*, заснованого на взаємоповазі, толерантності та партнерській взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Для ефективного впровадження цієї практики педагогам рекомендується: чітко визначатись та дотримуватись правил комунікації; активно розвивати навички слухання й розуміння співрозмовника; формувати атмосферу довіри між усіма учасниками освітнього процесу; відкрито обговорювати проблеми та конфлікти з метою пошуку конструктивних рішень; спільно аналізувати складні педагогічні ситуації для удосконалення практик взаємодії.

3. *Використання різноманітних методів оцінювання*, орієнтованих на навчання та індивідуальний прогрес кожного учня. Для реалізації цієї рекомендації педагогам потрібно: застосовувати як формувальне, так і підсумкове оцінювання; враховувати індивідуальні особливості та темп навчання учнів; надавати здобувачам освіти регулярний і конструктивний зворотний зв'язок; залучати їх до обговорення критеріїв оцінювання та формування власних освітніх цілей.

4. *Постійний професійний розвиток педагогів*, що включає участь у тематичних тренінгах, науково-практичних семінарах, онлайн вебінарах, навчальних курсах. Для підвищення рівня кваліфікації педагогам також рекомендовано: практикувати взаємовідвідування уроків з подальшим обговоренням і рефлексією; ділитися власним досвідом та переймати успішні практики колег, зокрема щодо впровадження партнерських моделей спільного викладання; вести професійне портфоліо для відстеження власних досягнень і розвитку.

Виконання цих рекомендацій дозволить удосконалити організацію освітнього процесу, забезпечити системність і скоординованість дій педагогів, посилити індивідуалізацію навчання та своєчасну підтримку дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Аналіз зарубіжного досвіду та результати емпіричного дослідження в українських закладах освіти показали, що, попри значний потенціал технології спільного викладання у створенні якісного інклюзивного освітнього середовища, на практиці її реалізація стикається з низкою викликів, серед яких ключове місце посідає організація ефективної співпраці педагогів і фахівців. Основними характеристиками такої співпраці виступають позитивна взаємодія, спільна відповідальність, комунікативні навички, моніторинг прогресу та індивідуальна підзвітність. Саме вони створюють підґрунтя для формування партнерських стосунків між педагогами та забезпечують цілісність освітнього процесу.

Наразі в українських закладах освіти зберігаються певні організаційні та педагогічні труднощі, що потребують системного вирішення. Запровадження методичних рекомендацій, розроблених на основі проведеного дослідження, може сприяти удосконаленню практики спільного викладання в умовах інклюзивного освітнього середовища, підвищенню професійної компетентності педагогів, покращенню координації між педаго-

гами та фахівцями, а також створенню більш ефективних умов для навчання й розвитку учнів із різними освітніми потребами.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в оцінці результативності цієї технології, зокрема впливу спільного викладання на навчальні досягнення, академічні компетенції, критичне мислення та соціальні навички учнів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Г., Фень М. Застосування технології спільного викладання в умовах інклюзивного навчання. Актуальні проблеми соціальної роботи та інклюзивної освіти в сучасних умовах: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дрогобич, 25-26 квітня 2024 р.). Дрогобич: ДДПУ імені І. Франка, 2024. С. 82–85.
2. Андрощук О. Спільне викладання – оптимальний стиль побудови взаємовідносин в закладі з інклюзивною формою навчання. *Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти*: матеріали Регіональної науково-практичної інтернет-конференції, 27–30 лист. 2018 р. Житомир, 2018.
3. Мартинчук О. Професійна діяльність спеціальних педагогів інклюзивних закладів освіти у країнах з високим рівнем розвитку освітніх систем (на прикладі Великобританії, Фінляндії та Ізраїля). *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць. 2019. № 12. 358 с.
4. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787 [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/uploads/public/68a/dab/7ce/68adab7ce6ab7638400192.pdf>
5. Скрипник Т. В. Діти з аутизмом в інклюзії: сценарії успіху: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. 208 с.
6. Cook L., Friend M. Six Approaches to Co-Teaching. Continental Press, 2022. URL: <https://www.continentalpress.com/blog/explore-the-6-models-of-co-teaching> (дата звернення: 29.08.2025)
7. Narkun-Jakubińska Z., Smogorzewska J., Trębacz-Ritter A., Wołowicz A., Szumski G. Współnauczanie w praktyce – poradnik metodyczny dla nauczycieli i nauczycieli współorganizujących kształcenie w oddziałach ogólnodostępnych integracyjnych. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2022. URL: https://wuw.pl/data/include/cms/Wspolnauczanie_Narkun_Jakubinska_Z_Smogorzewska_J_Trebacz-Ritter_A_Wolowicz_A_Szumski_G_2022.pdf (дата звернення: 29.08.2025).
8. Iacono T., Landry O., Garcia-Melgar A., Spong J., Hyett N., Bagley K., McKinstry C. A systematized review of co-teaching efficacy in enhancing inclusive education for students with disability. *International Journal of Inclusive Education*. 2021. Vol. 27, No. 13. P. 1454–1468. DOI: <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1900423> (дата звернення: 29.08.2025).
9. Szumski, G. Co-teaching in Polish primary schools: Model of cooperation and benefits for students. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. 2022. No. 610 (5), P. 54–65. URL: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.8632grafiati.com+1> (дата звернення: 29.08.2025).
10. Kokko M., Pihlaja P., Takala M. Towards inclusive teaching: Finnish teachers' justifications for co-teaching. *Education in the North*. 2022. Vol. 29, No. 1. P. 61–83. URL: https://www.abdn.ac.uk/uploads/education/documents/journals_documents/Volume_29_Issue_1_For_Students/5_EITN_2022_01_10_Kokko.pdf (дата звернення: 29.08.2025).
11. Kauranen V., Rytivaara A., Sundqvist C., Björk-Åman C. Perceptions of co-teaching in a Finnish school community. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2201016> (дата звернення: 29.08.2025).
12. Sundqvist C., Björk-Åman C., Ström K. Special teachers and the use of co-teaching in Swedish-speaking schools in Finland. *European Journal of Special Needs Education*. 2020. DOI: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08856257.2023.2215008> (дата звернення: 29.08.2025).

REFERENCES

1. Vasylieva, H., Fen, M. (2024). *Zastosuvannia tekhnolohii spilnogo vykladannia v umovakh inkluzyvnoho navchannia*. [Application of joint teaching technology in inclusive education]. Drohobych.
2. Androshchuk, O. (2018). *Spilne vykladannia – optymalnyi styl pobudovy vzaiemovidnosyn v zakladi z inkluzyvnoiu formoiu navchannia*. [Joint teaching – the optimal style of building relationships in an institution with an inclusive form of education]. Zhytomyr.
3. Martynchuk, O. (2019). *Profesiina diialnist spetsialnykh pedahohiv inkluzyvnykh zakladiv osvity u krainakh z vysokym rivnem rozvytku osvitynikh system (na prykladi Velykobrytanii, Finliandii ta Izrailia)*. [Professional activities of special educators of inclusive educational institutions in countries with a high level of development of educational systems (on the example of Great Britain, Finland and Israel)]. Kyiv.

4. *Pro vnesennya zmin do Prymirnoho polozhennya pro komandu psykholoho-pedahohichnoho suprovodu dytyny z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy v zakladi zahal'noyi seredn'oyi ta doshkil'noyi osvity: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29.05.2025 № 787.* (2025). [On amendments to the Model Regulation on the team of psychological and pedagogical support for a child with special educational needs in a general secondary and preschool education institution: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 05/29/2025 No. 787]. Kyiv.
5. Skrypnyk, T. V. (2019). *Dity z autyzmom v inkluzii: stsennyy uspikhu.* [Children with autism in inclusion: success scenarios]. Kyiv.
6. Cook, L., Friend, M. (2022). *Shist' pidkhodiv do spil'noho navchannya.* [Six Approaches to Co-Teaching].
7. Narkun-Jakubińska, Z., Smogorzewska, J., Trębacz-Ritter, A., Wołowicz, A., Szumski, G. (2022). *Spil'ne navchannya na praktytsi – metodychnyy posibnyk dlya vchyteliv ta vchyteliv, yaki spil'no orhanizovuyut' navchannya v masovykh intehrovanykh klasakh.* [Co-teaching in practice – a methodological guide for teachers and teachers co-organizing education in mainstream integrated classes]. Warszawa.
8. Iacono, T., Landry, O., Garcia-Melgar, A., Spong, J., Hyett, N., Bagley, K., McKinstry, C. (2021). *Systematychnyy ohlyad efektyvnosti spil'noho navchannya u pokrashchenni inkluzyvnoyi osvity dlya uchniv z invalidnistyu.* [A systematized review of co-teaching efficacy in enhancing inclusive education for students with disability].
9. Szumski, G. (2022). *Spil'ne navchannya u pol's'kykh pochatkovykh shkolakh: model' spivpratsi ta perevahy dlya uchniv.* [Co-teaching in Polish primary schools: Model of cooperation and benefits for students].
10. Kokko, M., Pihlaja, P., Takala, M. (2022). *Shlyakh do inkluzyvnoho navchannya: obgruntuvannya spil'noho navchannya fins'kymy vchytelyamy.* [Towards inclusive teaching: Finnish teachers' justifications for co-teaching. Education in the North].
11. Kauranen, V., Rytivaara, A., Sundqvist, C., Björk-Åman, C. (2023). *Spryynyattya spil'noho navchannya u fins'kiy shkil'niy spil'noti.* [Perceptions of co-teaching in a Finnish school community].
12. Sundqvist, C., Björk-Åman, C., Ström, K. (2020). *Spetsial'ni vchyteli ta vykorystannya spil'noho navchannya u shvedsko-movnykh shkolakh u Finlyandiyi.* [Special teachers and the use of co-teaching in Swedish-speaking schools in Finland European].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ВАСИЛЬЄВА Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: особливості застосування технології спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі за кордоном та в українських закладах освіти.

МАРТИНЧУК Олена Валеріївна – професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: особливості застосування технології спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі за кордоном та в українських закладах освіти.

ФЕНЬ Марія Василівна – практичний психолог, Плесецька гімназія Калинівської селищної ради Фастівського району Київської області.

Наукові інтереси: особливості застосування технології спільного викладання в інклюзивному освітньому середовищі за кордоном та в українських закладах освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

VASYLIEVA Halyna Ivanivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Special and Inclusive Education, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Circle of scientific interests: specific features of implementing co-teaching in inclusive educational environments abroad and in Ukrainian educational institutions.

MARTYNCHUK Olena Valeriivna – Professor, Head of the Department of Special and Inclusive Education at the Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Circle of scientific interests: specific features of implementing co-teaching in inclusive educational environments abroad and in Ukrainian educational institutions.

FEN Mariia Vasylivna – practical Psychologist, Plesetsk Gymnasium Kalynivka Settlement Council, Fastiv District, Kyiv Region.

Circle of scientific interests: specific features of implementing co-teaching in inclusive educational environments abroad and in Ukrainian educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 28.07.2025 р.